

Restauratiewerken Sint-Odolfskapel

(Naar Ivan Van Hese, architect)

Overal in de westerse wereld staan duizenden kerken en kapellen ongebruikt en gesloten. Vlaanderen vormt

daar geen uitzondering op. Wat moet er gebeuren met deze “zorgkerken” die hun oorspronkelijke functie verloren hebben? Door de omvang van het probleem, door gebrek aan middelen en visie, zijn noch de overheid, noch de Kerk(en) er in geslaagd die bidhuizen onder controle te houden. Wel merken wij een nieuwe en hoopgevende tendens. De kerksluitingen mobiliseren sommige om zich in te zetten voor deze religieuze gebouwen, omdat die voor hen vaak ook iets emotioneel betekenen. Het gaat hier om een nieuwe vorm van erfgoedbesef.

Het echtpaar Van Nimmen-Uten pikte daar gewillig en vol enthousiasme op in. Zij richtte de vzw Odulphus op en werd, na overleg met de kerkfabriek OLV Dendermonde, uiteindelijk eigenaar van de pittoreske Sint-Onolfskapel. Nadien hebben zij zich met een ongeziene passie op dit project gestort, iedereen meesleurend die er maar iets of wat mee te maken had. Het werd een creatieve en boeiende onderneming.

In 2012 kregen de ontwerpers van vzw de het verzoek restauratiewerken uit te voeren aan het pand en ze om te vormen tot een Cultuurkapel. Zo kreeg deze bidruimte eindelijk de noodzakelijke instandhoudings-werken na jaren van leegstand en verval.

Aan het architectenbureau Van Goethem & Van Hese werd gevraagd hier vandaag, bij de plechtige open-stelling ervan, een summier technisch verslag te geven van deze sublieme opdracht. Wij gingen er vanzelfsprekend van uit dat het niet de bedoeling kon zijn dit uitgelezen gezelschap te vermoeien met een lasten-cohier van de werken, noch met een uitgebreid werkverslag. Het wordt dus een gewaagde wandeling op een slappe koord met het risico mateloos saai en hopeloos onvolledig te zijn. Dit wordt best even op voorhand gezegd,...een verwittigd man is er twee waard.

Gezien haar ontstaansgeschiedenis en haar cultuurhistorisch belang werd geopteerd voor een respectvolle renovatie met behoud van alle waardevolle elementen. Restaureren is niet enkel toezien op de technische aspecten van de uitvoering, het is ook steeds een evenwichtsoefening tussen de dwingende aspecten zoals erfgoedwaarde, brandveiligheid, energiezuinigheid enz. De toekomstige gebruiker heeft ook verwachtingen naar comfort en faciliteiten die een paar honderd jaar geleden niet aan de orde waren. De nieuwe Cultuur- tempel, die plaats biedt voor een zeventigtal personen, moet optimaal kunnen werken door het creëren van een functionele ruimte door toepassing van alle uitrustingen inherent aan haar gebruik.

In de archieven vonden wij geen bruikbare plannen en in maart 2013 gingen de ontwerpers over tot een nauwkeurige opmeting. Een landmeter maakte afpalingsplannen van het terrein met aanduiding van perceelsgrenzen, toegangswegen en hoogtepeilen.

Na productieve gesprekken met vzw Odulphus over hun intenties, doelstellingen en de omschrijving van de opdracht werden de uitvoeringplannen opgemaakt en het bouwdoossier ingediend. De vergunning werd verleend door de stad Dendermonde op 9 december 2013.

Wij stelden een aanbestedingsdossier samen, vroegen prijsoffertes op en kenden de werken toe aan algemeen aannemer Guido Lapers van Woonexponent Hamme. Werken met één algemeen

aannemer heeft zo zijn voordelen : het bevordert de continuïteit van de werken, resulteert in snelle uitvoeringen met een vaste begin- en einddatum. Er was een vlotte interactie tussen de opdrachtgevers, het architectenbureau en de algemeen aannemer. Wij volgden de planning minutieus op, met start rond half mei en einde der werken op 23 oktober 2015. Er werd snel en efficiënt gewerkt en wij klaarden de klus op 18 weken.

Wij proberen hier nu toch enig inzicht te geven in de problematiek van de kapelrestauratie. Zonder al te tech-nisch te worden geven wij een summiere omschrijving van de uitgevoerde werken.

De vroegere sacristie werd omgevormd tot een lounge voor artiesten waar ze vóór en tijdens het optreden even tot rust kunnen komen. Er werd een afzonderlijke dienstingang voorzien die ook als nooduitgang fungeert. Het plat dak werd volledig vernieuwd en geïsoleerd.

Wij legden een nieuwe riolering aan voor afvoer van sanitair water en een gescheiden afvoer van regenwater naar een achterliggende gracht.

Deze kapel staat al eeuwen met haar voeten in de natte klei van de Scheldeoevers. Van waterkeringen in het metselwerk had men vroeger nog geen weet en zij kwamen in 1916 door een dijkbreuk ook al eens anderhalve meter onder water te staan. Dat doet allemaal geen deugd aan oude muren, om nog maar te zwijgen van zweet en tranen die door de eeuwen heen door de wakke stenen werden geabsorbeerd. De 40 cm dikke muren kregen dus een intense muurbehandeling tegen opstijgend grondvocht door injectie onder druk.

Houten dakconstructies en wandbekledingen blijken nogal gevoelig blijken te zijn voor allerlei enge beestjes als huisboksors, houtwespen en andere klopkevers. Zij werden te lijf gegaan door een gespecialiseerde firma via verstuiving met insecticide. De diverse beelden uit de kapel kregen een bewarende anoxie-behandeling.

Het dak van de kapel werd geïsoleerd. Wij brachten een dakisolatie aan langs de buitenzijde volgens het gekend Sarking-principe om de mooie houten dakstructuur zichtbaar te houden. We plaatsten een nieuwe dakbedekking met kleine natuurleien, afgewerkt met koperen goten en afvoerbuizen.

Omdat vloerverwarming een zeer specifieke vloeropbouw vereist groeven wij de bestaande vloer en bedding uit tot 40 cm onder het bestaande peil. De nieuwe vloer is een betegeling in blauwe hardsteen.

Marleen heeft hemel en aarde verzet om alle geheimenissen rond de bronzen klok van 1623 te ontraatselen met inzet van moedige dakwerkers, kamikazefotografen en gerenomeerde oudheidkundigen bedreven in het ontcijferen van latijnse teksten en onbekende raadselachtige tekens.

De constructie van de zeskantige dakruiter werd geïnspecteerd en de mechaniek van de klok werd hersteld.

Dirk wist de klepel hangen en liet zich van zijn assertieve kant zien: de klok die zoveel had betekend voor de dijkbewoners moest en zou opnieuw luiden...

Voor een verantwoord verwarmingsbeheer werd voor vloerverwarming gekozen met een warmtepomp lucht/water met weersafhankelijke regeling en trage permanente basisverwarming. Er wordt gestreefd naar een vrij constante vochtigheidsgraad ter bescherming van de houtconstructies, en niet in het minst voor de prachtige waardevolle vleugelpiano die in de kapel een blijvend onderdak zal vinden.

De elektrische installatie is specialistenwerk en zorgt voor het oordeelkundig gebruik van de ruimte als cultuurkapel met toepassing van intelligente sturing voor algemene verlichting, podiumverlichting, object-verlichting, verlichting glasramen, enz.

De kapel is niet alleen over dag een richtpunt in het landschap en een gemeenschappelijk herkenningsteken voor de bewoners. Er werd dus ook gedacht aan avondlijke verlichting van buitengevels en torenspits.

De warme gloed van het verlichte brandglasramen aan de kopgevels maakt het idyllisch plaatje compleet.

Voor de uitvoering van concerten is er een aangepaste geluidsinstallatie voorzien. Voor het gebruik van de ruimte voor spreekbeurten, vergaderingen, tentoonstellingen werden de nodige voorzieningen getroffen zoals projector, inbouwscherm, vloerstopcontacten, enz.

Ook de veiligheid mocht niet over het hoofd gezien worden. De kapel heeft dus de nodige noodverlichting en rookmelders, brandbestrijdingsmiddelen en een alarmsysteem.

De binnenmuren van de kapel worden plaatselijk gekaleid en herschilderd. De artiestenlounge is ingericht met sanitaire voorzieningen en maatmeubilair.

De buitengevels van de kapel in handvormsteen bleven behouden. De buitenmuren van de vroegere sacristie en het inkomportaal aan de noordelijke langsgewel worden nog gekaleid.

De buitenomgeving rond de kapel kreeg een nieuwe bestrating met betontegels, het geheel aan het inkom-portaal krijgt een groene toets met aangepaste aanplantingen.

Al bij de eerste contacten met de kapel vielen ons de mooie verhoudingen op van gevels en dak en de fijne zeskantige torenspits met gesmede windwijzers. Wij werden verrast door de aantrekkelijke binnenruimte met het zichtbare houten dakgebint en de authentieke beelden en versieringen.

Zulke religieuze gebouwen reiken een inspiratie aan die je zelden in de burgerlijke architectuur aantreft. Van deze sacrale ruimte werd een ideale plek gemaakt voor cultuurbeleving en ontmoetingen allerhande.

De familie Van Nimmen-Uten nam hier het voortouw in opzet en uitwerking. Zij heeft, met een nooit aflatende inzet, die passie gedeeld met de ontwerpers, die dan samen met bekwame vaklui de moeilijke klus hebben geklaard.

Door deze geslaagde herbestemming als Cultuurkapel werd door de familie een zeker levenswerk voltooid waar ze de komende jaren met allerlei cultuurevenementen iedereen mateloos zullen verrassen.

Voorwaar, er staan deze Cultuurkapel aan de Scheldedijk nog vele, mooie momenten te wachten...